

عوامل ایجاد مشکل برای جوانان

سیف الله بهاری

گروهی از صاحبانظران، نوجوانی را مرحله انتقال از دوره کودکی به بزرگسالی تعریف کرده‌اند البته هدف از این تعریف این نیست که نوجوانی راهی است برای رسیدن به بلوغ بلکه هریک از مراحل رشد در حد خود دوره ای از زندگی است که فرد باید از آن بهره‌مند شود و تنها بزرگسالی هدف و غایت زندگی نیست. بعلاوه نقص رشد دریک مرحله از زندگی در دوره‌های بعدی تاثیر مستقیم می‌گذارد.

مراحل رشد را نباید بصورت راهی مستقیم از خردسالی به بزرگسالی تصور نمود. و دراین صورت نباید خردسال را الگوی کوچک شده نوجوان ونوجوان را الگوی کوچک‌تر بزرگسال پنداشت.

هردوره از زندگی را باید به مثابه مرحله‌ای تصور کرد که گرچه به دوره قبل مرتبط خواهد شد اما ویژگی‌های مختص بخود دارد، چه از لحاظ کمی و چه از جهت کیفی که باید مورد توجه قرار گیرد و به کمال خود برسد تا رشد طبیعی دوره‌های بعدی را تسهیل کند.

ضرب المثلی است که می‌گوید: به کودکی که اجازه کودکی کردن داده نشود، تا آخر عمر کودکی خواهد کرد. پس افرادی به بلوغ اجتماعی مناسب خواهند رسید که مراحل رشد را با تمام خصوصیات آن بطور مطلوب گذرانده باشند. نوجوانی مرحله تغییرات سریع از لحاظ جسمی و روانی است، بنابراین

می‌توان آن را دوره بحرانی زندگی نامید. رشد سریع جسمی، عدم تناسب اعضای بدن، قرارگرفتن بین‌ارزشهای متفاوت بزرگسالان و همسالان، بروز خصوصیات جنسی، و صدها عامل دیگر از جمله مسائل بیشماری هستند که سلامت و تعادل جسمی و روانی فرد در گرو حل صحیح آنها است.

دراین رهگذر آنچه درخور اهمیت است آنست که بزرگسالان، نوجوانان و خصوصیات آنها را درک کنند تا مشی صحیح در قبال آنها اتخاذ نمایند.

از طرف دیگر نوجوانان نیز باید خصوصیات این مرحله از زندگی را بشناسند تا تحولات طبیعی و جسمی و روانی، بی‌جهت آنان را مضطرب نکند.

اگر قرن بیستم را روانشناسان قرن اضطراب نامیده‌اند این نامگذاری در مورد نوجوانان بیشتر صدق می‌کند جدول زیر میزان اضطرابها و نگرانیهای نسل جوان را در یک تحقیق که در سال ۱۳۴۴ صورت گرفته نشان میدهد

اضطرابها و نگرانیهای دختران و پسران جوان

نوع نگرانی و اضطراب	پسر	دختر
نگرانی از عدم موفقیت در امتحانات	۱۵%	۲۹%
نگرانی از بیماری و سرنوشت نامعلوم	۲۴/۵%	۱۶%
فاقد ناراحتی	۱۱%	۱۵%
ناراحتیهای مبهم	۹/۵%	۱۴%
ناراحتیهای مادی	۹/۵%	۲/۷%
ناراحتیهای خانوادگی	۶%	۵/۳%
موارد دیگر	۱۱%	۸%
بدون جواب	۱۳/۵%	۱۰/۵%

برای بحث علمی دراین زمینه قبل از هر چیز باید به این مسئله توجه کنیم که مشکلات متعدد جوانان از چه عوامل و شرایطی ناشی میشود، چطور می‌توانیم این مسائل را بررسی کنیم و در حد امکان با توجه به خصوصیات و ارزشهای اجتماعی ارائه طریق نمائیم؟

عوامل بنیادی و مسائل و مشکلات نوجوانی

جریان رشد گرچه جریانی است مداوم که از بدو تشکیل جنین تا بلوغ ادامه دارد ، ولی در دوره نوجوانی این جریان بگونه‌ای است که اغلب مسائل و مشکلاتی برای نوجوانان ایجاد میکند . موقعیکه از رشد سخن میگوئیم مقصود تنها رشد جسمی نیست بلکه رشد همه‌جانبه و در تمام زمینه‌ها مورد نظر است در مرحله نوجوانی بین جنبه‌های مختلف رشد هماهنگی کامل وجود ندارد ممکن است فردی از نظر جسمی رشد سریع‌تر داشته باشد در صورتی که از نظر عاطفی از پیشرفت مورد انتظار برخوردار نباشد ، یا اینکه تناسب اعضای بدن برای مدتی محدود بر هم بخورد . عواملی از این قبیل و بروز برخی خصوصیات و حالات جدید نظیر ترشحات مختلف داخلی ارگانیزم که اغلب ثبات عاطفی و تعادل فرد را برهم میزند احتمالاً نوجوان را نگران و مضطرب می‌سازد . در این مرحله راهنمایی فرد و کمک به سازش او اهمیت فراوان دارد . بدیهی است اگر پیش‌بینی لازم برای حل صحیح این مسائل صورت نگرفته باشد ، مشکلاتی به بار خواهد آورد که در مراحل بعدی زندگی نیز فرد را رنج خواهد داد .

در این مرحله از زندگی باید خصوصیات جسمی و روانی را از طریق صحیح به نوجوان شناساند تا با دیدی واقع بینانه با مسائل مواجه شود و عکس-العمل نادرست از خود نشان ندهد .

تحولات سریع اجتماعی

در جوامع ساده قدیم راه جوانان در بسیاری از مسائل زندگی مشخص و روشن بوده است و راهنمائیهای عملی بزرگسالان و تعلیم و تربیت غیر عمدی کفایت می‌کرده است . لیکن تدریجاً که جوامع تحول و تکامل یافت به لحاظ وجود راههای متعدد و شاخه‌های تحصیلی متفاوت و غیره ، کار انتخاب عاقلانه مشکلتر گردید . گذشته از این ارزشهای متفاوت و تحول سریع عوامل فرهنگی نیز بر بار مسائل نوجوانان افزوده است .

دستگاههای تعلیم و تربیت باید بکوشند که جوانان را با افکار منطقی و درعین حال انعطاف پذیر پرورش دهند تا بتوانند از رسوم و عادات و ارزشهای

متعدد و متفاوت جامعه متحول امروز انتخاب اصلح بعمل آورند و در عین حال ویژگیهای فرهنگ ملی را نیز ارج بگذارند.

ازدیاد وسائل ارتباط جمعی

ازدیاد وسائل ارتباط جمعی، جوامع دور و نزدیک را در معرض تراوشهای فرهنگی یکدیگر قرار داده است مخصوصاً عظمت تکنولوژی کشورهای پیشرفته، نسل جوان کشورهای درحال پیشرفت را که خواهان ترقی و تحول هستند سخت تحت تاثیر قرار داده تا جائیکه هرگونه آداب و رسوم که از مغرب زمین می‌رسد تصور میکنند بر ارزشهای جوامع خودشان برتری دارد و در نتیجه بدون چون و چرا آن را می‌پذیرند.

از طرف دیگر در چنین موقعیتی بین عقاید نسل جوان و سالخوردگان جامعه از لحاظ ارزشها تفاوت فاحشی بوجود می‌آید این امر سازش بین سالخوردگان سنت گرا و جوانان نوگرا را مشکل می‌سازد.

والدین باید به منظور پیشگیری از بروز چنین مشکلاتی بین عقاید خود و فرزندانشان از طریق منطقی ارتباط مطلوب برقرار کنند. در این زمینه موسسات تربیتی بمنزله واسطه و پیوندی هستند بین افکار و نگرشهای نسل جوان و سالخوردگان، بنحویکه هم اصل مهم تحول و نوآوری منطقی مورد نظر باشد وهم از تجارب ارزشمند سالخوردگان حد اکثر استفاده بعمل آید و پیوند عاطفین بین فرزندان خانواده و بزرگسالان که از خصوصیات مطلوب و فرهنگی است کما کان محفوظ بماند.

مهاجرت از روستا به شهرها و ایجاد شهرهای غول‌پیکر

پیشرفت صنایع و اجتماع آنها در شهرهای بزرگ موجبات مهاجرت روستائیان را به این اماکن فراهم ساخته است، بدیهی است در این جریان نوجوانان بر اثر تغییر محیط فرهنگی و اجتماعی با مشکلاتی مواجه میشوند، از طرفی تغییر مسکن و مدرسه که در حال حاضر بکرات صورت می‌گیرد، هربار سازشهای مجددی را ایجاب میکند که در بسیاری از مواقع ممکن است موجب عقب‌ماندگی شود.

در شهرهای متراکم عصر صنعتی امروز وسائل ورزشی و سرگرمی اندک است در صورتیکه این مسئله در رشد و نمو جسمی و روانی و سازش نوجوانان اهمیت اساسی دارد. رسیدن به بلوغ اجتماعی و رشد کافی مستلزم تماس مستقیم با طبیعت

و اجتماع است. جوانان ساکن شهرهای بزرگ نه تنها مواهب طبیعی را از دست میدهند بلکه بعلت مشکلات ناشی از خصوصیات شهرهای متراکم، تماس اجتماعی آنها نیز اندک و محدود است.

پیوندهای عاطفی بستگان و همسایگان و آشنایان در اینگونه شهرها مراتب کمتر از ساکنان روستاها و جوامع قدیمی است چنین موقعیتی برای نسل جوان که نیازهای عاطفی آنان بیشتر است یک موقعیت نامساعد میباشد.

در این جریان وجود مشغله و گرفتاریهای زیاد باعث شده است که حتی والدین نیز از حال فرزندانشان غافل باشند، در یک مطالعه تحقیقی از ۱۴۹۰ دانش آموز سؤال شد که:

"در جریان آخرین سال تحصیلی آنان در دبیرستان چند بار والدینشان بامدرسه تماس گرفته اند؟ حاصل این تحقیق، محدودیت بیش از اندازه روابط والدین و مدارس را نشان میدهد.

پیدایش نیازمندیهای جدید براساس تحولات اجتماعی

در جوامع ساده نیازها نیز سادهتر و محدود تر است، بتدریج که اجتماع گستردهتر و پیچیدهتر میشود نیازهای متعدد و متفاوت بوجود میآید، حیوان ناگزیر از سازگاری طبیعی است در صورتیکه انسان ناچار است با جامعه سازگار باشد و در این صورت است که با نیازهای ناشی از آن نیز باید مواجه شود. برخورداری از تحصیلات پیشرفته، اطلاع از معیارهای جدید اجتماعی، استفاده از وسائل ارتباط جمعی و سرگرمی، وجود کتابخانه، موزه و غیره از جمله مسائلی است که در جامعه امروز موقعیت خاصی احراز نموده است.

لزوم تخصص و مهارت در عصر حاضر، دوره تحصیلات را طولانی تر کرده، استانداردهای جهانی، اصل مهم بینش و جهان بینی را در بسیاری از موارد ضروری ساخته است، تلقین همسالان و آرزوهای دور و دراز و عدم توانایی رسیدن به آنها در بسیاری از موارد موجب یاس و بدبینی نسل جوان می شود. وبالاخره بیکاری ناشی از بحرانهای اقتصادی گاه مزید بر علت می گردد و مسائلی از این قبیل که زائیده تحولات اجتماعی و اقتصادی است.

(تلخیص از نشریه دانشکده علوم انسانی)

دانشگاه آذربایجان